

Konrad Korpowski*

ORCID: 0009-0005-3263-5128

Warszawa

Działania i siły operacji specjalnych – zmiana w kierunku podejścia holistycznego

Special Operation and Special Operation Forces – Towards a Holistic Approach

Słowa kluczowe: działania specjalne, siły operacji specjalnych

Keywords: special operations, special operations forces

Streszczenie

W artykule dokonano oceny zakresu niezbędnych zmian w sposobie funkcjonowania operacji i sił specjalnych w polityce państwa. Uznano, że dotychczasowe rozwiązania adaptacyjne rozwoju sił specjalnych w polskiej polityce bezpieczeństwa są nieadekwatne w stosunku do coraz szybciej zmieniającego się otoczenia państwa. Wykazano, że siły specjalne mogą być nie tylko wspierającym, ale samodzielny instrumentem prowadzenia polityki bezpieczeństwa państwa. Wymaga to jednak redefinicji działań i sił operacji specjalnych na najwyższych poziomach władzy w kontekście zmiany cywilizacyjnej związanej z dynamicznym rozwojem m.in. biotechnologii, cyberprzestrzeni, masowej elektronicznej rozrywki czy prywatnych firm militarnych. Wskazano także, że istnieje potrzeba powołania komórki organizacyjnej na poziomie polityczno-strategicznym, która będzie odpowiedzialna za prowadzenie działań specjalnych w różnych obszarach polityki bezpieczeństwa państwa.

* Konrad Korpowski, mgr, płk; oficer w Sztabie Generalnym Wojska Polskiego; e-mail: ko.korpowski@ron.mil.pl.

Abstract

The article assesses the scope of necessary changes in the functioning of operations and special forces in state policy. It was found that the current adaptation solutions for the development of special forces in Polish security policy are inadequate in relation to the increasingly rapidly changing environment of the country. It has been shown that special forces can be not only a supporting but also an independent instrument for conducting state security policy. However, this requires a redefinition of special operations activities and forces at the highest levels of government in the context of civilization change related to the dynamic development of, among others, biotechnology, cyberspace, mass electronic entertainment and private military companies. It was also indicated that there is a need to establish an organizational unit at the political and strategic level that will be responsible for conducting special activities in various areas of state security policy.

Wstęp

Współczesna rzeczywistość polityczna, a zwłaszcza zmiana środowiska polityki bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej wymaga zastosowania nowego podejścia do roli polskich sił specjalnych i specyfiki prowadzonych przez nie operacji¹. Zasadniczą determinantą przeobrażeń jest powrót Federacji Rosyjskiej do wysokiej aktywności informacyjno-militarnej, czego dowodem jest specyfika działań w trakcie konfliktów z Gruzją i Ukrainą, w Syrii oraz Libii. Wnioski, jakie można wyprowadzić w oparciu o analizę działań informacyjno-militarnych w tych konfliktach należy uwzględnić w procesach szkolenia polskich sił specjalnych i planowania operacji specjalnych. Wychodząc z tego założenia, głównym problemem badawczym niniejszego artykułu jest próba odpowiedzi na pytanie: czy i jak transformować siły operacji specjalnych Polski w kontekście przeobrażeń strategicznego środowiska bezpieczeństwa państwa. Przyjęta na potrzeby pracy hipoteza badawcza to stwierdzenie, że wynikająca m.in. z ekspansji cywilizacyjnej przeobrażenia strategicznego środowiska bezpieczeństwa Polski wymagają zastosowania nowego podejścia do działań i sił operacji specjalnych jako narzędzia do osiągnięcia celów polityki bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej. To z kolei powoduje potrzebę dokonania modyfikacji obowiązujących obecnie rozwiązań organizacyjnych, form, zasad i sposobów funkcjonowania sił operacji specjalnych.

¹ Na potrzeby niniejszego artykułu działania i siły operacji specjalnych traktowane są równoważnie.

Powyższa hipoteza robocza została uzupełniona szczegółowymi problemami w postaci:

1. Określenie nowego wymiaru ekspansji graczy międzynarodowych jako czynnika kreującego poziom bezpieczeństwa państwa;
2. Określenia zakresu niezbędnej redefinicji obowiązujących pojęć działań specjalnych i sił operacji specjalnych na poziomie polityki bezpieczeństwa państwa;
3. Ponownego określenia roli oraz możliwości wykorzystania sił operacji specjalnych w polityce bezpieczeństwa państwa;
4. Wskazania uwarunkowań determinujących strukturę sił operacji specjalnych i samych Wojsk Specjalnych SZ RP.

Pozwoli to na wskazanie nowych zdolności i potencjału tkwiącego w działaniach specjalnych jako narzędzie prowadzenia polityki bezpieczeństwa. Wyniki takich badań poznawczych mogą uzupełnić teoretyczną lukę dotyczącą nowych działań sił operacji specjalnych RP w zmieniającym się strategicznym środowisku bezpieczeństwa. Jednocześnie autor ma świadomość, że zaprezentowane wnioski z podjętych analiz są przyczynkiem do dyskusji, a nie całościowym rozwiązaniem problemu badawczego dotyczącego tak szerokiego problemu, jakim jest projekcja działań i sposób transformacji sił operacji specjalnych jako narzędzia prowadzenia polityki bezpieczeństwa. Dodatkowym przyjętym ograniczeniem badawczym jest ograniczenie zakresu analizy modelu polityki RP wykorzystującego działania specjalne do osiągnięcia celów politycznych. *A priori* przyjęto, że państwo polskie będzie osiągać wybrane cele strategiczno-polityczne² za pomocą sił operacji specjalnych.

W prowadzonych rozważaniach definicję cywilizacji przyjęto za Samuelem Huntingtonem, że cechami cywilizacji są formy grupowania ludzi i najszersza płaszczyzna kulturowej tożsamości³. Prognozuje się, że współczesny świat będzie naznaczony wojną cywilizacji, a głównymi aktorami tej wojny będą państwa narodowe.

Nowe obszary ekspansji graczy międzynarodowych

Zasadniczą właściwością życia jest jego ekspansja w czasoprzestrzeni. Również człowiek podlega tej właściwości, ekspandując na poziomie osobniczym, społecznym i gatunkowym. Koncentrując się na ekspansji społecznej, należy zdawać sobie

² Autor odróżnia poziom strategiczno-polityczny od poziomu strategiczno-militarnego.

³ S.P. Huntington, *Zderzenie cywilizacji i nowy kształt ładu światowego*, Warszawa 2003, s. 15.

sprawę, że wykracza ona poza czynniki czysto biologiczne w wyniku wyposażenia człowieka w świadomość introspekcyjno-refleksyjną. Istota tej różnicy polega na możliwościach tworzenia obrazów i idei różnorodnych przyszłych celów i programów działań, które mogą do nich prowadzić. Dana społeczność, aby przetrwać i rozwijać się, dba o realizację ekspansji. Wyróżniamy następujące skrajne typy:

- pokojowy, polegający na konwersji i aktualizacji ideologicznej;
- militarny, polegający na nacisku sił zbrojnych⁴.

Należy dodać, że obie formy realizacji ekspansji występują najczęściej razem.

Natomiast zasadniczymi elementami realizacji ekspansji społecznej jest:

- wytworzenie ideologii ekspansji;
- wytworzenie ośrodka sterującego ekspansją;
- wprowadzenie ideologii do świadomości ogółu członków społeczności;
- pojawienie się sprzyjających warunków w otoczeniu do przeprowadzenia ekspansji;
- dysponowanie określonymi środkami ekonomicznymi, pozwalającymi na ekspansję;
- integrowanie wchłanianych kolejno społeczności w ramach ekspansji;
- stworzenie osłon (bezpieczeństwo wewnętrzne i zewnętrzne) chroniących przed społeczeństwami nieobjętymi ekspansją⁵.

Jeśli przyjmiemy, że państwa są formami rozwojowymi społeczności narodowych, to możemy uznać, że obecnie mamy nadal do czynienia głównie z ekspansją państw. Immanentną cechą dla ekspansji państwa jest jego ustawiczna korelacja polityki ekspansji z wyzwaniami pojawiającymi się na zewnątrz i wewnątrz państwa. Określenie czy dane wyzwanie jest szansą, czy zagrożeniem zależy od jego wpływu na elementy ekspansji. Wyzwania mogą przybierać formę szans lub zagrożeń dla ekspansji. W interesie państwa jest więc kreowanie i wykorzystywanie szans na ekspansję własną oraz przeciwdziałanie jej zagrożeniom⁶.

Relacje między państwami prowadzącymi ekspansywną politykę można opisywać za pomocą anarchistycznej konkurencyjnej gry o sumie zerowej⁷. Tak więc ekspansja jednego państwa odbywa się kosztem drugiego⁸. W interesie państwa jest osiąganie przewagi konkurencyjnej w celu zapewnienia sobie możliwości

⁴ A. Wierciński, *Magia i religia. Szkice z antropologii religii*, Kraków 1995, s. 157–159.

⁵ Ibidem.

⁶ C. Rutkowski, *Prakseologiczne aspekty strategii wojskowej*, Warszawa 1998, s. 61–73.

⁷ Rozgrywka w której zwycięstwo jednego państwa oznacza nieuchronnie stratę drugiego państwa (przeciwnika, konkurenta).

⁸ Zgodnie z fizyką (teorią rzeczy) dany podmiot może jedynie podlegać rozwojowi lub degradacji.

dalszej ekspansji w czasoprzestrzeni, co powoduje kontrakcje innego państwa itd. Wydaje się, że obecnie na arenie międzynarodowej znaczną przewagę posiadają Stany Zjednoczone. Pozycja supermocarstw – Stanów Zjednoczonych i Chińskiej Republiki Ludowej – wydaje się wynikać m.in. z dobrej realizacji elementów ekspansji w połączeniu z wyznaczeniem celów polityczno-strategicznych. Dodatkowo należy zaznaczyć, że takie państwa, jak Japonia, Federacja Rosyjska oraz Unia Europejska (jako całość) posiadają dość wysoką pozycję w międzynarodowej grze⁹.

Współcześnie możemy obserwować coraz silniejsze tendencje nowych graczy na arenie światowej – ekspandujących organizacji (formalnych lub nieformalnych) „niepaństwowych” – do udziału w grze konkurencyjnej. Te organizacje stają się zalążkami nowych i/lub kolejnych fal ekspansji tworców „niepaństwowych”, do których należy (w pierwszej kolejności) zaliczyć:

- od około 30 lat blisko 350 koncernów transnarodowych generuje 1/3 PKB wszystkich państw uprzemysłowionych, w wyniku działalności których żadna gałąź gospodarki państwa nie ma charakteru narodowego¹⁰;
- ruchy religijne, w ramach których funkcjonują fundamentalne ideologie postulujące konieczność zmiany w ramach ekspansji osobniczej, społecznej i gatunkowej (np. „cywilizacja życia” propagowana przez Jana Pawła II). Dodatkowo należy zaznaczyć, że niektóre religie wręcz oczekują na postać tzw. mesjasza, jako centralną postać Nowej Ekspansji;
- inni postulujący zmiany różnych form ekspansji na poziomie osobniczym społecznym i gatunkowym, np. anarchiści, globaliści itp.¹¹

Ekspansja powyższych „niepaństwowych” organizacji może je prowadzić do poziomu gry osiąganym przez państwa narodowe. Pojawia się „zaciekle wojna” o nowe obszary cywilizacyjne, rynki i technologie. Współczesny przełom naukowo-techniczny następuje dzisiaj głównie w środowisku modernizacji zorientowanej na rynek światowy. Przełom ten charakteryzują następujące wyznaczniki:

- konkurencja modernizacyjna o charakterze międzynarodowym i współzawodnictwo między transnarodowymi koncernami;

⁹ Badania własne w oparciu o cybernetyczną metodologię mierzenia udziału państw w sterowaniu międzynarodowym.

¹⁰ R. Heilbroner, *Kapitalismus im 21. Jahrhundert*, München–Wien 1995, s. 96; E. Kośmicki, *Trzecia rewolucja przemysłowa a podstawowe zagrożenia społeczne i ekologiczne*, [w:] *Materiały konferencji Jednostka i społeczeństwo wobec zagrożeń cywilizacyjnych oraz możliwości rozwoju genetyki i inżynierii genetycznej (Część I)*, red. A. Wierciński, Warszawa–Kielce 1996, s. 93.

¹¹ *Ibidem*, s. 91–107.

- kształtowanie się polityczno-przemysłowych, ewentualnie akademicko-przemysłowych kompleksów w wyniku intensywnej i często zinstytucjonalizowanej współpracy przedsiębiorstw, państwowych organów i instytucji badawczych;
- wsparcie międzynarodowej konkurencyjności wielkich koncernów przez politykę modernizacyjną państwa i własne dążenia o charakterze hegemonicznym.

Zgodnie z tym, co stwierdzono powyżej, ekspansja państwa przebiega w określonym otoczeniu. Obecnie najistotniejszym elementem otoczenia (środowiska) dla ekspansji państwa jest cywilizacja, a dla niej biosfera. Cywilizacja osiągnięta przez państwa najbardziej rozwinięte (najlepiej ekspandujące) nazywana jest cywilizacją naukowo-techniczną, co wynika z przewagi tego typu dokonań. Współczesną cywilizację cechuje przede wszystkim:

- rozwój sieci teleinformatycznych, które prowadzą do rozległego komunikowania się;
- rozwój biotechnologii i inżynierii genetycznej;
- rozwój programów lotniczych i kosmicznych;
- poszukiwanie nowych surowców;
- rozwój robotyki i maszyn automatycznych;
- rozwój elektronicznej masowej rozrywki.

Wyżej wymienione obszary wydają się nowym polem ekspansji wewnątrzgatunkowej człowieka. Na szczególną uwagę zasługuje biotechnologia i inżynieria genetyczna, która w sposób drastyczny może zmienić środowisko bezpieczeństwa – podobnie jak zrobiły to sieci teleinformatyczne. W ramach biotechnologii i inżynierii genetycznej teoretycznie możliwe są m.in. następujące działania¹²:

- hybrydyzacja, np. tworzenie mieszańców międzygatunkowych;
- klonowanie, np. odtwarzanie/gromadzenie siły żywej;
- terapia genowa, np. poprawa zdolności organizmu;
- operacja transgeniczna (np. nabycie zdolności innego gatunku);
- karyotypizacja, np. konstruowanie nowych alleli – nowe zdolności).

Podsumowując można założyć, że obecnie zasady gry konkurencyjnej wraz z jej graczami oraz zdobycze współczesnej cywilizacji wymuszają na państwie nowe zachowania przystosowawcze, co z kolei znajduje wyraz w tworzeniu i modernizacji kolejnych norm, struktur i narzędzi. Takie adaptacje pozwalają na ciągle realizowanie ekspansji.

¹² Więcej zob. K. Piasecki, *Świt ery Centaura? – inżynieria genetyczna w oczach młodzieży studenckiej*, Warszawa 1997, s. 23.

Adaptacyjne działania państwa powinny odnosić się m.in. do sfery jego bezpieczeństwa w zakresie realizacji ekspansji. Stąd troska państwa o narzędzie, takie jak: służby specjalne, dyplomacje, siły zbrojne rozumiane tutaj jako narzędzie do prowadzenia polityki, które zabezpieczają sposoby realizacji ekspansji państwa – pokojowy i militarny. Obecnie w wyniku różnego rodzaju prawidłowości, nadal jesteśmy świadkami zmian, które zachodzą w ramach obszarów działania od czasu II wojny światowej, obejmujących¹³:

- powrót do wysokiej aktywności militarnej Rosji, np. działania na Ukrainie;
- nowi aktorzy w polityce globalnej, np. Indie, Brazylia;
- nowe wymiary siły i przewagi, np. przewaga informacyjna;
- zmiany w formach działania, np. operacje inne niż wojna;
- zmiany w warunkach przygotowania i prowadzenia działań zbrojnych, np. ISIS – zacieranie się różnic pomiędzy wojną a działaniami kryminalnymi w skutek: eskalacji terroryzmu, powiązania zorganizowanej przestępczości z działaniami o charakterze nieregularnym;
- zwiększanie energii broni, np. broń masowego rażenia;
- nowe rodzaje broni, np. broń infradźwiękowa,;
- nowe środowisko działań, np. kosmos, cyberprzestrzeń, genotyp;
- inne.

Powyższe zmiany wymuszają konieczność modyfikacji, projektowanie, wdrażanie nowych modeli narzędzi państwa oraz ich poszczególnych elementów. Jednym z takich elementów, które zasługują na szczególną uwagę, wydają się działania i siły operacji specjalnych.

Redefinicja działań i sił operacji specjalnych

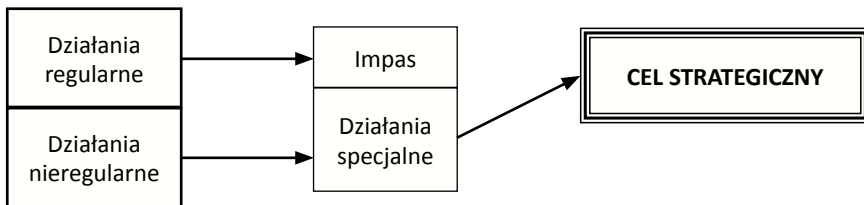
Przyjmuje się, że działania specjalne rozpoczęły się od początków istnienia zorganizowanej formy konfliktu zbrojnego. Celem działań specjalnych było wyjście z sytuacji niekorzystnej lub przełamanie sytuacji patowej i osiągnięcie celu strategicznego. Działania specjalne starano się stosować zawsze, kiedy okazywało się, że działania typowe – rozumiane jako forma działań bojowych prowadzonych przez zwarte formacje zbrojne, w których występuje podział na strefę starcia i zaplecze¹⁴

¹³ Por. C. Rutkowski, A. Dawidczyk, *Rozwój SZ RP w świetle nowych wyzwań, szans i zagrożeń – w stronę armii XXI wieku*, Warszawa 1999, s. 22.

¹⁴ W. Łepkowski (red.), *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 2002, s. 31. Można też przytoczyć i inne definicje. Np. według gen. Stanisława Kozieja (S. Koziej), *Teoria*

– okazywały się nieefektywne i nie zapewniały realizacji celu strategicznego¹⁵. W takich sytuacjach zawsze szukano rozwiązań nieortodoksyjnych, które pozwalały na rozwinięcie nieregularnych form walki – w tym działań specjalnych¹⁶. Walka rozumiana jest tutaj jako specyficzna forma osiągnięcia własnych celów, gdy istnieje różnica w interesie pomiędzy podmiotami.

Rys. 1. Sposób osiągnięcia celu strategicznego w wyniku działań specjalnych

Źródło: H. Królikowski, *Historia działań specjalnych od wojny trojańskiej do II wojny światowej*, Warszawa 2004, s. 12.

Wraz z rozwojem technik, taktyk, procedur wojennych oraz form organizacji państwowej zauważono, że działania specjalne pozwalają osiągać nie tylko cele strategiczne w szerokim zakresie niż tylko pokonanie sił militarnych przeciwnika. Okazało się bowiem, że działania specjalne pozwalają też na osłabienie lub obezwładnienie systemu bezpieczeństwa danego państwa w szerokim spektrum, także politycznym i militarnym, obronnego i ekonomicznego przeciwnika¹⁷.

W tym miejscu należy zdefiniować działania i siły operacji specjalnych. Działania specjalne to specyficzna forma i środek¹⁸ realizacji celów politycznych, wojsko-

sztuki wojennej, Warszawa 1993, s. 21) działania bojowe regularne to: „starcie zwartych formacji w polu, w klasycznych warunkach podziału pola walki na strefę starcia i zaplecze”. Według *Słownika podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa* (Warszawa 1994, s. 9) działania bojowe regularne to: „forma działań bojowych prowadzonych przez siły zbrojne w myśl ogólnie przyjętych zasad prowadzenia walki zbrojnej”.

¹⁵ Cel strategiczny to określony podmiotowo i przedmiotowo przyszły, pożądaný przez organizację stan rzeczy, będący rezultatem interakcji aprobowanych przez większość jej członków interesów uznawanych za strategiczne, odniesionych do warunków występujących w otoczeniu, przewidywanych do osiągnięcia w dłuższej perspektywie czasowej (*Słownik terminów...*, s. 20–21).

¹⁶ H. Królikowski, *Historia działań specjalnych od wojny trojańskiej do II wojny światowej*, Warszawa 2004, s. 12.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Forma traktowana jest w niniejszej pracy jako sposób użycia, a środek jako narzędzie do realizacji danego celu.

wych i/lub innych, realizowana przez wyodrębnione formacje/oddziały/zespoły/jednostki wojskowe i/lub cywilne, charakteryzująca się następującymi, głównymi cechami i własnościami, odróżniającymi je od form regularnych, konwencjonalnych (typowych dla sił zbrojnych i innych podmiotów wykonawczych):

- pozwalają osiągać cele polityczne w szczególnych warunkach środkami i sposobami niedostępnymi dla formacji regularnych;
- realizowane są we wszystkich stanach państwa (podmiotu) i stosunków międzynarodowych, w tym – w czasie pokoju, poza jawnymi konfliktami zbrojnymi;
- realizowane często bez oficjalnej afirmacji państwa (podmiotu);
- mogą być prowadzone na korzyść podmiotów państwowych i niepaństwowych, organizacji/instytucji rządowych i pozarządowych, grup i indywidualnych osób, zarówno formalnych, jak i nieformalnych, działających w ramach prawa lub poza prawem;
- pozwalają osiągać cele o znaczeniu politycznym działaniami w skali i wymiarze taktycznym oraz minimalizować skalę destrukcji i strat/kosztów własnych;
- polityczne ryzyka i koszty są mniejsze niż w przypadku działań regularnych, „typowych”, oficjalnych;
- decyzje o ich podjęciu są z reguły decyzjami politycznymi, zapadają na najwyższych szczeblach władzy;
- przygotowania, wykonawcy, działania i ich rezultaty są z reguły nieupubliczniane, utajnione;
- mają charakter najczęściej inicjujący (agresywny, zaczepny);
- szczególna ranga nadawana jest skrytości działań (tajemnica);
- typową formą jest „wtopienie” się wykonawców w środowisko społeczne, informacyjne czy inne w rejonie działań;
- realizowane są z zastosowaniem szerokiego *spectrum* im tylko właściwych form, metod, technik i narzędzi;
- prowadzone przez specjalnie wyselekcjonowane, przygotowane i wyposażone elitarne, zawodowe/niezawodowe zespoły, oddziały, formacje;
- wykonawcy wykorzystują w nich najnowsze osiągnięcia nauki, techniki i technologii, projektują/konstruują i testują nowe narzędzia i metody działań.

Siły operacji specjalne to formacje/oddziały/zespoły wojskowe, paramilitarne, cywilne lub stanowiące ich kompilację, przeznaczone, przygotowane i wyposażone do prowadzenia działań specjalnych samodzielnie lub we współpracy z innymi

wykonawcami. Stanowią komponent potencjału militarnego państwa (podmiotu), włączony do struktur wojskowych, policyjnych lub innych albo wyodrębniony jako oddzielne narzędzie polityki.

Zaproponowane, autorskie definicje działań i sił operacji specjalnych odbiegają od definicji obowiązujących np. w Siłach Zbrojnych RP. Nie ograniczają działań specjalnych do służb mundurowych, służb specjalnych czy wojsk specjalnych. W takim ujęciu sił operacji specjalnych przyjmuje się, że wojska specjalne nie są tożsame z pojęciem siły operacji specjalnych.

O celowości, użyteczności i wygodzie posiadania przez państwo sił operacji specjalnych, w ramach struktur wykonawczych świadczy przede wszystkim:

- bilans ekonomiczny i polityczny wynikających z działań specjalnych;
- prowadzenie działań specjalnych na terytorium/środowisku wrogim lub neutralnym w czasie pokoju, kryzysu czy wojny (bez formalnego wypowiedzenia wojny czy oficjalnego wsparcia politycznego);
- osiąganie przez siły operacji specjalnych celów o szczególnym znaczeniu strategicznym dla państwa, które nie są do osiągnięcia przez działania jawne, regularne, konwencjonalne;
- prowadzenie działań skrytych w każdym środowisku: lądowym, wodnym, powietrznym, poznawczym, cybernetycznym, kosmicznym i inne.

Powyższe zalety sił operacji specjalnych możliwe są dzięki realizacji przez nie różnych typów działań specjalnych obejmujące obecnie m.in. (jeden z możliwych podziałów)¹⁹:

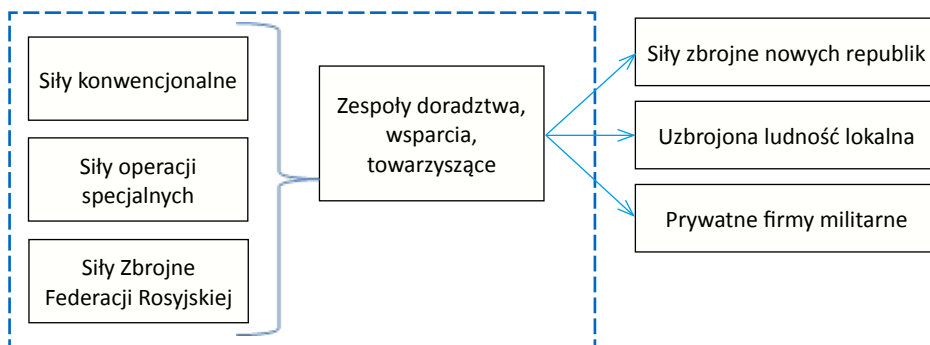
- bojowe działania ratowniczo-poszukiwawcze;
- działania kontrterrorystyczne;
- działania bezpośrednie;
- wsparcie militarne;
- działania psychologiczne;
- działania niekonwencjonalne;

¹⁹ Podział dokonany na podstawie dokumentów doktrynalnych: *AJP-3-5 Allied Joint Doctrine for Special Operations*, *AJP 3-10 NATO Allied Joint Doctrine For Information Operations*, *CJFOCC Manual NATO 2009*, *Comprehensive Defence Handbook*, *NATO Special Operations Headquarters vol.1 2020*, *FM 3-05-210 Special Forces Air Operations*, *FM 3-05-212 Special Forces Waterborne Operations*, *FM 3120 Special Forces Operational Techniques*, *FM 31-20 Special Forces Operational Techniques*, *FM 31-20-3 Foreign Internal Defence TTP for Special Forces*, *FM 31-20-5 Special Reconnaissance TTP for Special Forces*, *FM 31-28 Special Forces Advanced Urban Combat*, *Irregular Warfare Directive DOD 2014*, *Joint Pub 3-24 Counterinsurgency*, *Special Operations Task Group Manual NATO 2009*, *ST 31-20-2 Special Forces Handbook*.

- militarne wsparcie działań informacyjnych;
- działania przeciwrebelianckie;
- działania wywrotowe;
- działania odstrasżające;
- działania cywilno-wojskowe;
- inne.

Za terazniejszy przykład celowości i użyteczności posiadania sił operacji specjalnych przez państwo niech posłuży kompilacja różnych elementów sił Federacji Rosyjskiej do „manewru hybrydowego” w Ukrainie.

Rys. 2. Miejsce sił operacji specjalnych FR na Ukrainie w latach 2014–2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Asymmetric Warfare Group. Russian New Generation Warfare Handbook*, <https://info.publicintelligence.net/AWG-RussianNewWarfareHandbook.pdf> [dostęp: 20.11.2023].

Nowy model sił operacji specjalnych RP

Kształtowanie się nowego ładu światowego, nowe trendy globalne, nowy kształt, funkcja i rola państwa (w stosunku do ok. 350 koncernów transnarodowych), zmiana cywilizacyjna (ze szczególnym uwzględnieniem inżynierii genetycznej), zmiany w obszarze działań SZ RP (tworzenie Wojsk Obrony Terytorialnej, Wojsk Cybernetycznych) powinno prowadzić m.in. do konieczności nabywania nowych zdolności przez siły operacji specjalnych. Dzięki nowym zdolnościom i odpowiadającym im cechom, siły operacji specjalnych będą mogły skutecznie uczestniczyć w polityce państwa.

Tworząc nowy model²⁰ sił operacji specjalnych dla RP można rozpatrzyć²¹:

- wyzwania bezpieczeństwa w XXI w. dla RP – układ odniesienia dla identyfikacji poszukiwanych pożądaných rozwiązań;
- perspektywę strategiczną – horyzont czasowy;
- działania polityczne – linie polityczne, w których prawdopodobieństwo użycia sił operacji specjalnych/działań specjalnych jest największe;
- optymalizacje – wybór pożądanego nowego modelu sił operacji specjalnych powinien być dokonywany pod kątem maksymalizacji użyteczności funkcjonalnej.

Ostatni podpunkt wyraźnie koresponduje z ograniczonymi zasobami strategicznymi, jakimi dysponuje RP. Należy pamiętać, że działania specjalne nie wymagają wyrafinowanego sprzętu – wymagają wyrafinowanych ludzi. „Operacje specjalne są wyrazem mądrości, która pozwala stosunkowo małym siłom pokonać znacznie liczniejszego lub dobrze umocnionego przeciwnika”²². Mądrość taka jest wyrazem zrozumienia sytuacji, oceny alternatyw i tworzenie *specjalnych* rozwiązań, które mają służyć do osiągnięcia celu strategicznego.

Należy w tym miejscu nadmienić, że badania nad nowym modelem sił operacji specjalnych RP pozwolą na uzyskanie ich ogólnej wizji w przyszłości, co przyczyni się do skutecznego, adekwatnego i racjonalnego rozwoju sił operacji specjalnych. Jeśli siły operacji specjalnych RP nie będą nabywać nowych zdolności i cech, to państwo zostanie pozbawione w przyszłości skutecznego narzędzia do prowadzenia polityki na czas pokoju, kryzysu i wojny. A to prowadzić będzie, zgodnie z fizyką (teorią rzeczy), do regresu. Państwo, jak każde inne indywiduum może podlegać tylko procesowi rozwoju lub degeneracji. Należy zadać sobie „strategiczne” pytanie: jakie zdolności sił operacji specjalnych oraz jaki ich kształt organizacyjno-funkcjonalny są pożądane w kontekście możliwych działań specjalnych państwa (RP) chcącej kształtować własną, narodową politykę bezpieczeństwa?

Odpowiedź na to pytanie będzie prowadziła do identyfikacji nowych obszarów, wymogów²³, działań specjalnych, zbioru pożądaných zdolności, adekwatnych

²⁰ Nowy model rozumiany jest jako zwerbalizowana struktura abstrakcyjna odnosząca się do jakiejś określonej części przyszłej rzeczywistości empirycznej i nie jest uważany za wzorec o cechach uniwersalnych.

²¹ Ze względu na objętość tej pracy te aspekty nie będą przedstawiane i traktować je należy jako prezentację wariantu metodologii podejścia.

²² W.H. McRaven, *Spec Ops. Case Studies in Special Operations Warfare: Theory and Practice*, Novato 1996, s. 1.

²³ Nowe obszary, wymogi działań specjalnych rozumiane są jako niewystępujące dziś lub w radykalnie innym (mniejszym) poziomie intensywności.

cech i właściwości organizacyjno-funkcjonalne działań sił operacji specjalnych państwa (RP).

W przyszłości działania i siły operacji specjalnych w polityce bezpieczeństwa RP powinny nabywać nowe zdolności, aby w zdecydowanie większym stopniu były wykorzystywane w obszarach: polityki, ideologii, ekologii, społecznym, ekonomicznym, kulturowym.

W wyniku działania sił operacji specjalnych w wyżej wymienionych obszarach państwa pojawi się potrzeba koordynowania i kierowania działaniami specjalnymi państwa na poziomie polityczno-strategicznym. W ramach nowego modelu powinna pojawić się komórka organizacyjna na wysokich szczeblach władzy odpowiedzialna za osiąganie celów politycznych państwa za pomocą działań specjalnych. Taka komórka byłaby także odpowiedzialna m.in. za dobór odpowiednich elementów sił operacji specjalnych, odpowiednie planowanie ich użycia, analizę ryzyka itd.

Siły operacji specjalnych będą w związku z tym musiały nabyć nowe zdolności, które będą wymagały umiejętności tworzenia połączonych zespołów zadaniowych wojskowo-cywilnych. Pod dany cel polityczny może być tworzona struktura wykonawcza składająca się z samych cywili. Obecnie w większości wypadków tworzone są jedynie:

- Bojowe Zespoły Zadaniowe Wojsk Specjalnych, składające się w zdecydowanej większości z jednorodnych wykonawców z jednostek wojskowych wojsk specjalnych;
- zespoły zadaniowe składają się głównie z funkcjonariuszy agencji rządowych.

Obok zdolności organizacyjnych istotne będą zdolności funkcjonalne²⁴:

- agresywna elitarność w celu eliminacji wysokiego ryzyka w nowym obszarze;
- elastyczność w stosunku do nowych obszarów, w których przyjdzie im działać;
- kreatywność w stosunku do wyzwań z nowych obszarów.

Nowe zdolności będą wymagały innego kształtu organizacyjno-funkcjonalnego – odejścia od struktur liniowych (tak typowych dla SZ czy agencji rządowych). W wyniku przyspieszenia tempa rozwoju cywilizacji struktury liniowe będą coraz mniej efektywne. Najbardziej adekwatnym kształtem organizacyjno-

²⁴ R.G. Spulak, *A Theory of Special Operations. The Origin, Qualities and Use of SOF*, „Joint Special Operations University. Report” 2007, nr 07-7, s. 38–41.

-funkcjonalnym dla przyszłych sił operacji specjalnych państwa będą struktury macierzowe (tzw. projektowe), które będą składać się z elementów z różnych obszarów i posiadać w swoim składzie bardzo różnych wykonawców i specjalistów. Obok żołnierzy jednostek specjalnych mogą pojawić się w ramach połączonego zespołu zadaniowego specjaliści, np. od antropologii kulturowej, genetyki, teleinformatyki itd. Silną stroną takiej struktury sił operacji specjalnych byłoby:

- tworzenie jasnych struktur zadaniowych;
- elastyczne dostosowywanie się do nowych, ciągle wyłaniających się wyzwań;
- angażowanie żołnierzy lub cywili do odpowiednich im problemów/obszarów.

Macierzowa struktura sił operacji specjalnych RP miałaby też i swoje wady. Wykazywanie wrażliwości na zachowanie równowagi pomiędzy dowódcami/szefami/kierownikami funkcjonalnymi i zadaniowymi. W skrajnych przypadkach mogłoby to doprowadzić do:

- tendencji do włączania najwyższych polityków w rozstrzyganie spraw spornych;
- tendencji do przeradzania się w jednostkę funkcjonalną.

Przewiduje się, że w przyszłości operatorzy sił operacji specjalnych będą ściśle współpracować ze specjalistami czy organizacjami cywilnymi, które w swojej kulturze organizacyjnej nie są tak agresywne. W warstwie szkoleniowej oraz realizacyjnej dla sił operacji specjalnych powstanie paradoksalna, selekcyjna i szkoleniowa konieczność łączenie przeciwstawnych biegunów²⁵:

- bojowej/twardej przemocy – potrzebnej do zachowania zdolności kinetycznego oddziaływania na przeciwnika;
- wysublimowanej/miękkiej elastyczności – potrzebnej do współpracy w cywilnym środowisku i z cywilnymi ekspertami.

Jeśli przyjmie się, że nauki strategiczne powinny mieć wymiar konkretnego działania, to zagrożeniem dla badań nad strategią będzie jej przeintelektualizowanie i odejście od pragmatyzmu i praktyczności²⁶. Dlatego należy zadać pytanie: w jakim stopniu aktualny stan i zdolności sił operacji specjalnych RP odpowiadają potrzebom w świetle prognozowanych wyzwań bezpieczeństwa w XXI w.?

Odpowiedź pozwoli identyfikować lukę organizacyjną sił operacji specjalnych RP – kierunki ich transformacji i rozwoju.

²⁵ J.B. Alexander, *The Changing Nature of Warfare, the factors mediating future conflict, and implications for SOF*, „Joint Special Operations University. Report” 2006, nr 06-1, s. 41.

²⁶ J. Baylis i in. (red.), *Strategia we współczesnym świecie. Wprowadzenie do studiów strategicznych*, Kraków 2007, s. 4–5.

Aktualny stan sił operacji specjalnych oraz ich kształt organizacyjno-funkcjonalny w Polsce jest nieadekwatny, by sprostać wyzwaniom w XXI w. Największy obszar niedostosowania obejmuje:

- brak wiedzy i myślenia holistycznego/kompleksowego o siłach operacji specjalnych jako elemencie realizacji polityki bezpieczeństwa w RP. Myślenie to powinno obejmować działania polityczne, cywilne i wojskowe – a nie tylko wojskowe o charakterze kinetycznym, czy tylko działania środków aktywnych organizacji wywiadowczych;
- brak elementu planowania/kontroli działań specjalnych na poziomie polityczno-strategicznym, który będzie łączył w sobie kierowanie działań specjalnych o charakterze kinetycznym z niekinetycznymi (we wszystkich obecnych i nowych obszarach sił operacji specjalnych);
- brak umiejętności zarządzania strukturami macierzowymi w wyniku myślenie wyspowego (tzw. Polska resortowa).

Zmiana modelu sił operacji specjalnych

Podkreśla się, że aby siły operacji specjalnych mogły przybrać odpowiedni kształt organizacyjno-funkcjonalny adekwatny do nowych wyzwań, konieczne jest zrealizowanie następujących elementów zmiany:

- zrozumienie potrzeby zmiany obecnego kształtu wojsk specjalnych SZ RP oraz sił specjalnych agencji rządowych;
- wizjonerskie przywództwo, które zaowocuje poparciem dla zmiany oraz stworzy wspólną wizję kształtu organizacyjno-funkcjonalnego sił operacji specjalnych RP;
- wykazanie zdeterminowania w ośrodkach władzy RP co do przeprowadzenia tej zmiany oraz podtrzymywania wysiłków, co do jej realizacji;
- docenienie zagrożeń tzw. czarnych dziur organizacyjnych w siłach operacji specjalnych RP i przewidywanie ich powstania;
- zaakceptowania oporu przed zmianą w wojskach i siłach specjalnych jako wynik naturalnej reakcji psychologicznej;
- reagowanie na opór przed zmianą w siłach zbrojnych i agencjach rządowych i obniżanie tego oporu poprzez odpowiednie motywowanie;
- przygotowanie dowódców i kierowników;
- realizację zmiany organizacyjnej w siłach operacji specjalnych oraz jej wzmocnienie poprzez tworzenie odpowiedniej infrastruktury.

Podsumowanie

Konkludując powyższe rozważania można stwierdzić, że celowe, konieczne i pilne jest konstruowanie nowego modelu sił operacji specjalnych RP powiązanego z nowymi modelami rozwiązań nadrzędnych na poziomie państwa. Za układ odniesienia można przyjąć prognozowane wyzwania bezpieczeństwa w XXI w. Nowe siły operacji specjalnych RP powinny kierunkować się w swoim nowym modelu na:

- edukację i mądrość osób decyzyjnych w RP;
- uproszczone i zintegrowane systemy informacyjne;
- innowacyjność;
- elastyczność i podejście behawioralne;
- rozwinięcie zdolności wsparcia działań informacyjnych;
- orientację zespołowo-zadaniową;
- współpracę cywilno-wojskową.

Cywilizacja rozwija się coraz bardziej dynamicznie. W tym kontekście analiza zagrożeń powinna być coraz częstsza, aby można było przeciwdziałać możliwym skutkom negatywnych zjawisk. Na zakończenie należy stwierdzić, że skończył się już czas stabilnej i bezpiecznej Europy Środkowo-Wschodniej (por. *casus* Ukrainy). Stworzenie nowego modelu sił operacji specjalnych i jego wdrożenie jest konieczne. Proces transformowania wojsk i sił operacji specjalnych powinien polegać na zrozumieniu i propagowaniu doświadczeń związanych z procesem zmiany.

Bibliografia

Dokumenty doktrynalne

AJP-3-5 Allied Joint Doctrine for Special Operations.

AJP 3-10 NATO Allied Joint Doctrine For Information Operations.

CJFOCC Manual NATO 2009.

Comprehensive Defence Handbook, NATO Special Operations Headquarters, vol. 1 2020.

FM 3-05-210 Special Forces Air Operations.

FM 3-05-212 Special Forces Waterborne Operations.

FM 3120 Special Forces Operational Techniques.

FM 31-20 Special Forces Operational Techniques.

FM 31-20-3 Foreign Internal Defence TTP for Special Forces.

FM 31-20-5 *Special Reconnaissance. TTP for Special Forces.*

FM 31-28 *Special Forces Advanced Urban Combat.*

Irregular Warfare Directive DOD 2014.

Joint Pub 3-24 Counterinsurgency.

SOTG Manual, NATO 2009.

Special Operations Task Group Manual NATO 2009.

ST 31-20-2 Special Forces Handbook.

Opracowania

Alexander J.B., *The Changing Nature of Warfare, the factors mediating future conflict, and implications for SOF*, „Joint Special Operations University. Report” 2006, nr 06-1.

Asymmetric Warfare Group. Russian New Generation Warfare Handbook, <https://info.publicintelligence.net/AWG-RussianNewWarfareHandbook.pdf>.

Baylis J. i in. (red.), *Strategia we współczesnym świecie. Wprowadzenie do studiów strategicznych*, Kraków 2007.

Huntington S.P., *Zderzenie cywilizacji i nowy kształt ładu światowego*, Warszawa 2003.

Kośmicki E., *Trzecia rewolucja przemysłowa a podstawowe zagrożenia społeczne i ekologiczne*, [w:] *Materiały konferencji Jednostka i społeczeństwo wobec zagrożeń cywilizacyjnych oraz możliwości rozwoju genetyki i inżynierii genetycznej (Część I)*, red. A. Wierciński, Warszawa–Kielce 1996.

Koziej S., *Teoria sztuki wojennej*, Warszawa 1993.

Królikowski H., *Historia działań specjalnych od wojny trojańskiej do II wojny światowej*, Warszawa 2004.

Łepkowski W. (red.), *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 2002.

McRaven W.H., *Spec Ops. Case Studies in Special Operations Warfare: Theory and Practice*, Novato 1996.

Piasecki K., *Świt ery centaura? – inżynieria genetyczna w oczach młodzieży studenckiej*, Warszawa 1997.

Rutkowski C., *Prakseologiczne aspekty strategii wojskowej*, Warszawa 1998.

Rutkowski C., Dawidczyk A., *Rozwój SZ RP w świetle nowych wyzwań, szans i zagrożeń – w stronę armii XXI wieku*, Warszawa 1999.

Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa, Warszawa 1994.

Spulak R.G., *A Theory of Special Operations. The Origin, Qualities and Use of SOF*, „Joint Special Operations University. Report” 2007, nr 07-7.

Wierciński A., *Magia i religia. Szkice z antropologii religii*, Kraków 1995.